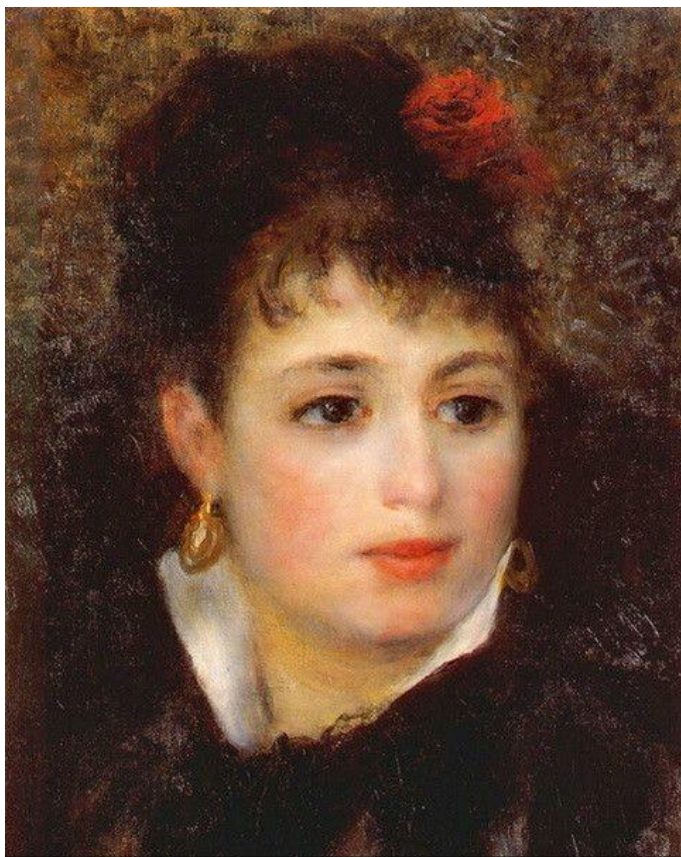

5.8. Рангтасвирда натурадан ишлашга тавсиялар

Рангтасвир ишлашни танлаганингизда уни аниқлик билан бажаринг, бу деталларга берилиш керак дегани эмас. Сиз эркин ва оддий ишлашингиз мумкин, лекин шу билан бирга мақсадингиз аниқ бўлсин. Хатолар бу сизни назоратдан чиқиб кетганингизни билдирмайди, аксинса, бу ҳолат назорат билан йўлланган эркинлик билан келиб чиқади. Шундай қилиб моҳир усталар ўзларининг асл асарларини яратганлар. Сиз расм ишаётганингизда, ҳар бир суртмани (мазок) холстда аниқланг, кейин яна ва яна, тўғрилигига ишонч бўлгунча қайтаринг.

Рангтасвирни (натурадан) бошланишида қилинган нарсалар ишнинг барча йўлини белгилайди. Улар ютуқ ва синов орасида фарққа эга бўладилар. Буни тезда назоратга олинг. Илҳом жўшқинида бўлиш учун бу ҳар доим етарли эмас. Мўйқаламни қўлга олишдан олдин бироз вақт нима қилишни ўйлаб кўринг. Баъзи нарсаларга эътибор беринг ва бир неча ечим изланг, кейин ишлашни бошланг.

24 а– расм. Ёш аёл портрети.

Албатта, шуни билишингиз керакки, ишлашдан олдин сиз аниқ мақсадга эга бўлинг. Сизнинг аслаҳаларингиз тайёр ҳолатда бўлиши керак, чунки сиз рангтасвирга ўзингизни жалб етишингиз зарур. Жанг олдида курол танлагандек, мўйқаламларингизни кераклича танланг. Улар тоза ва мўйналари тўғри шаклдалигига ишонч ҳосил қилинг. Сизнинг палитрангизда олдиндан атарли бўёқлар бўлиши керак. Ишонч ҳосил қилинки

сизнинг бўёқ эритувчи суюқлик (скипидар, тройник), (ёки сув, агар сиз акварелист бўсангиз), қилчўпни артиш учун кўп мато ёки қоғоз сочиқлар кўл остида бўлиши керак. Мольбертингиз мустаҳкам ва агар кўчада бўлсангиз этюдник мустаҳкам боғланган бўлиши керак. Ҳаммаси тайёр, тинчланиб чуқур нафас олинг ва матога ёндошганингизда қалбингизга қулоқ солинг.

Ишлашдан олдин мақсадингизни аниқланг, ишонч қозониш учун, нима хохлашингизни билиб олинг. Ҳар қандай ҳолатда ҳам сизни нима безовта қилганини кўриш учун натурани диққат билан ўрганинг.

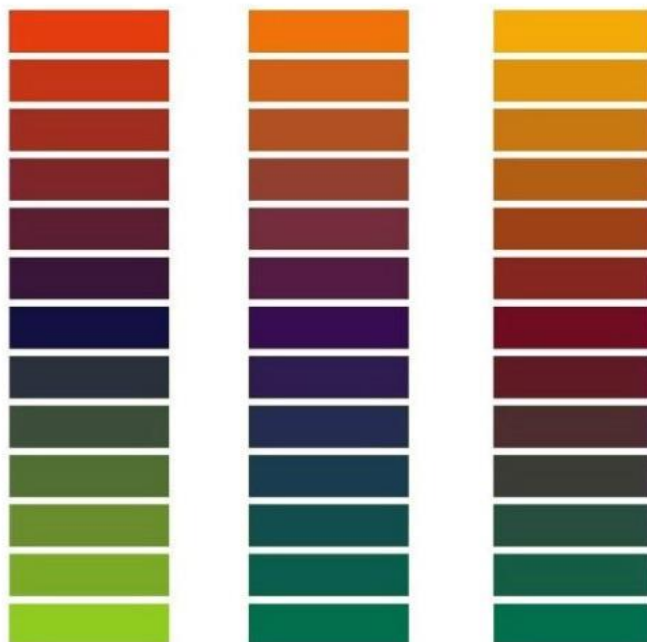
Натурага назарингизни жиддий қаратинг. Агар сиз натуранинг баъзи элементлари тасвирингиз худудидан четда бўлса, бўш жойларни нима билан тўлдиришни тасаввур қилишга олдинидан ҳаракатда бўлинг. Рангтасвирга диққатни беринг. Билинг, қилишингиз кераклигини бажаринг. Тугал портретни энг кичик деталаригача назардан қочирмаган ҳолатида фақат диққат билан ўрганаётганизда бўлишингизни эсдан чиқарманг. Юзага келган муаммолар учун ўрганиб тузатинг. Нотўғри қисмларини кузатинг, кейинчалик хатоларни кўриб чиқинг ва тузатишга ҳаракат қилинг. (24 а – расм).

Агар сиз ўзингизнинг ишингиздан қониқсангиз, ҳеч қандай камчилиги бўлмаса у ҳолда оддий таҳлил билан олдингизда нима турганини аниқланг. Бошлаш учун натуранинг кўзи қайси рангдалиги етарли эмас. Бўяшга тушишингиздан аввал натурага нурни тарқалиши бўйича аниқ тасаввурга эга бўлинг.

Асосий бўёқларни қуйишдан аввал сиз биров бўяш билан ўйлашингиз мумкин ва кутилмаган ранглари кўшишингиз мумкин. Кейин улар асосий ишда ичидан кўринади ва улар жуда тасвирли бўлади. Асосий ишда хато қилган бу кўрқинчли эмас, асосийси вақтида кўриб тўғрилаш. Чизикдан бошланганда контурни ўзини қилмай шаклни ҳам белгиланг. Катта шакллар тўғрисида ўйланг, улар қандай жойлашган. Бу босқичда деталлар чизишга берилманг. Мусаввирлар туғилганидан расм чизишни билади деган кенг

тарқалган фикр мавжуд, лекин бундай эмас. Расм чизишга хоҳиш бор, лекин ҳеч ким бу дунёга борликни график тасвирлайдиган қобилият билан келмайди. Ҳеч бир мусаввирни кўрмадик-ки у оддий табиий равишда жиддий тайёргарликсиз яхши рассом бўлиш мумкин бўлса. Расм чизиш бу ўқув, унга ўқиш керак. Лекин бу сузиш ёки велосипедда учишга ўхшамайди. Рангтасвирни эгаллаганиздан сўнг сиз шунчаки бўшашмаслингиз керак ва ҳаммаси ўз-ўзидан бўлади деб ўйламасдан доимий амалиёт ва руҳан тайёргарлик керак. Нега, чунки бу физик ўқув эмас, ўзига хос тартиб. У доимий ўзгарувчанликлар билан ишлайди, ўрганган шаклларни қайтариш эмас балки матодаги оҳирги суртмагача давом эттиринг.

Хуллас бу “расм” сўзини ишлатганда ўлчам, шакл ва барча ранг бўлақларининг жойлашувини, яъни улар жамланганда шакллар қандай бўлса шундай кўринишига олиб келадиганларни назарда тутилади. Агар сиз бу нарсаларга керакли ўлчам, тўғри шакл ва уларнинг фарқловчи рангларини тўғри қўйсангиз сизнинг рангтасвирингиз натурадагидек ўхшаш кўринади.

24 б, в, – расм. Натура рангтасвири ва ранглар гармонияси.

Бизни кўп сонли ранглар ва ранглар комбинацияси ўраб туради. Тадқиқотчилар инсон кўзи, жуда бўлмаганда 10 минг рангни илғайди деб қайд этадилар, бу фақат спектрнинг кичик бўлаги. Кўпчилик тасвирларда кам ранг

мавжуд, эҳтимол бир неча минг катта сондир, лекин бу ҳам яна кўп – ҳар бир рангни тўғри танлаш мақсад бўлганда бу етарлидан ҳам кўп. Рангнинг яна муаммоли хусусияти, унинг нисбийлиги – ранг турли вариантларда турлича кўриниши мумкин. Ниманингдир рангги ўзгарувчанлик туфайли шундай кўринади ва ҳар бири қолган иккинчисига таъсир килади¹. (24 а, б, в – расм).

Таянч иборалар: рангтасвир, композиция, ранг, натура, шакл, мўйқалам, маҳорат, скипидар, тасвир, қомат, тус.

Саволлар:

1. *Рангтасвир ишлашдан олдин нима қилиш керак?*
2. *Натура нима?*
3. *Деталлар нима?*
4. *Натурага қандай эътибор бериш керак?*
5. *Ранглар гармонияси нима?*
6. *Натурада нур-соя нима?*
7. *Ранг ўзгарувчанлиги нимага боғлиқ?*

¹ Р.Худайберганов. «Рангшунослик асослари». “Ғ.Ғулом” нашр.Тошкент. 2006.